

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1 Төслийн нэр.....	3
1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	3
1.3 Төслийн хүчин чадал.....	5
1.4 Төслийн дэд бүтэц.....	7
БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ТҮҮНИЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	10
2.1 Төсөл хэрэгжих талбайн байршил, физик газарзүйн нөхцөл.....	10
2.2 Уур амьсгал.....	10
2.3 Хөрс, хөрсөн бүрхэвч.....	11
2.4 Ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал.....	11
2.5 Төсөл хэрэгжих орон нутгийн газар нутаг, засаг захиргаа.....	12
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	14
2.4 Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа, эрчим.....	15
БҮЛЭГ 4. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
4.1 Менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт.....	19
4.2 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	20
4.3 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	25
4.4 Биологийн олон янзын байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	27
4.5 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	28
4.6 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	28
4.7 Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	29
4.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	30
4.7 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	32
4.8 Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ.....	34
4.9 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	37

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг. № 1 Төслийн талбайн байршил.....	4
Зураг. № 2 Төслийн талбайн өнөөгийн төрх.....	4
Зураг. № 3 Уурхайн календарчилсан төлөвлөгөө.....	5
Зураг. № 4 Уурхайн техникийн холболтын схем.....	6
Зураг. № 5 Баяжуулах технологийн схем.....	7
Зураг. № 6 Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн зам.....	9
Зураг. № 7 Төслийн талбайн байрзүйн зураглал.....	10
Зураг. № 8 Эдэлбэр газрын хөрсний хэв шинж.....	11
Зураг. № 9 Ургамлын хэв шинжийн зураглал.....	12
Зураг. № 10 Уурхайн байршилтай холбоотой нөлөөлөл.....	15

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт №. 1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл	3
Хүснэгт №. 2 Төслийн талбайн координат.....	3
Хүснэгт №. 3 Уурхайн ажиллах горим.....	5
Хүснэгт №. 4 Уурхайн ашиглалтын үндсэн технологи	5
Хүснэгт №. 5 Уурхайн дэд бүтэц, талбай	7
Хүснэгт №. 6 Төслийн болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим	16
Хүснэгт №. 7 Нөлөөллийн эрчим, цар хүрээ, шанж чанараар ангилсан байдал	17
Хүснэгт №. 8 БОМТ-ний задаргаа.....	20
Хүснэгт №. 9 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	21
Хүснэгт №. 10 Техникийн нөхөн сэргээлт.....	26
Хүснэгт №. 11 Биологийн нөхөн сэргээлт	27
Хүснэгт №. 12 Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	27
Хүснэгт №. 13 Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	29
Хүснэгт №. 14 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	30
Хүснэгт №. 15 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	32
Хүснэгт №. 16 БОМТ-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх арга.....	35
Хүснэгт №. 17 БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь	37

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төслийн нэр

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл

Төслийн зорилго: Төсөл хэрэгжүүлэгч “Монголламбер” ХХК нь Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутагт орших “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордод 2024 оноос олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах гэж байгаа бөгөөд Монгол Улсын хууль, холбогдох дүрэм журмын хүрээнд эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэйгээр уурхайн ашиглалтыг явуулж улмаар улс, орон нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг нэвтрүүлэх, орон нутгийн ард иргэдийг ажлын байраар хангах, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийх, орон нутагт хүлээлгэн өгөх зэрэгт энэхүү төслийн зорилго оршино.

1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

“Монголламбер” ХХК нь Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутагт орших “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төслийн ТЭЗҮ- г 2020 онд батлуулсан өгөөд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг мөн 2020 онд батлуулж 2024 оноос эхлэн үйл ажиллагаагаа эхлүүлэх гэж байна.

Хүснэгт №. 1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

Төсөл хэрэгжүүлэгч	“Монголламбер” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар	9011419139
Регистрийн дугаар	5747392
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-021583
Хаяг	Улаанбаатар хот, Сонгинохайрхан дүүрэг, 18-р хороо, 1-р хороолол 15-03 тоот
Утас	96666599

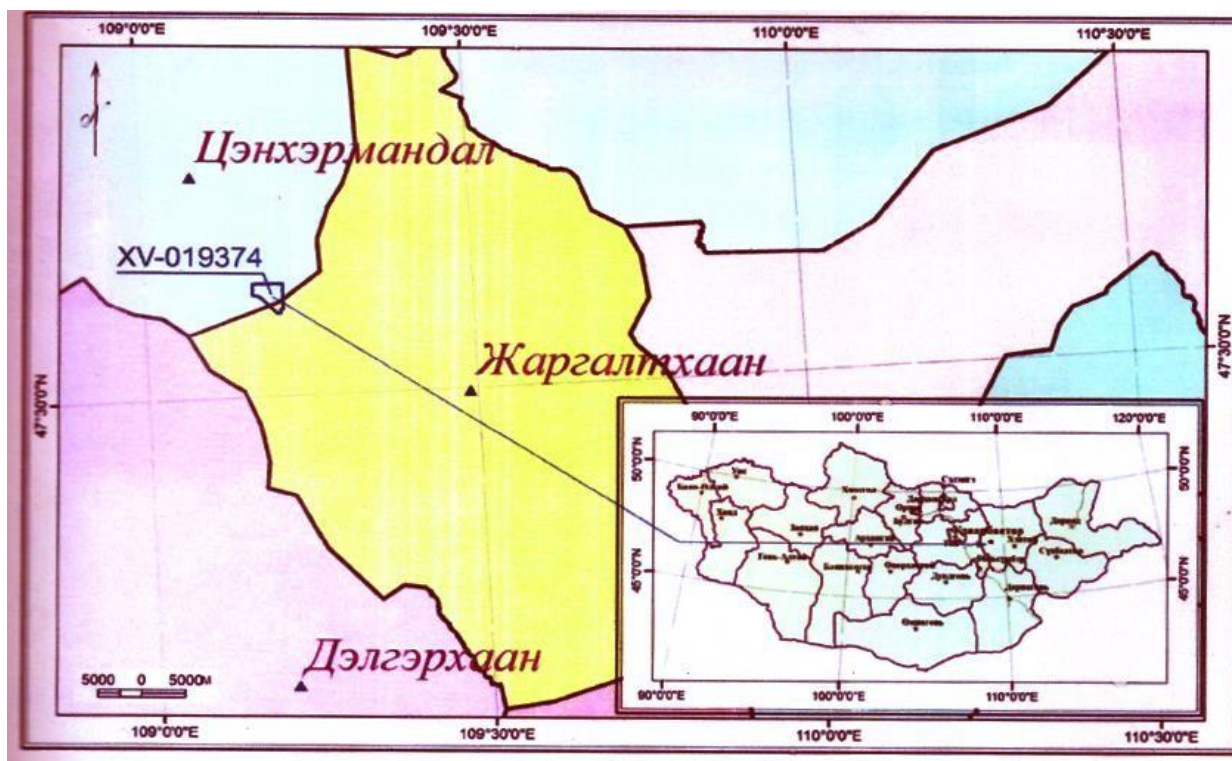
Төслийн байршил: “Монголламбер” ХХК нь Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах MV-021583 тоот лицензийн дугаартай 879.52 га газарт ашигт малтмал ашиглахыг зөвшөөрсөн тусгай зөвшөөрлийг авсан байна.

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон орд MV-021583 дугаартай тусгай зөвшөөрлийн 879.52 га талбай нь Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутагт, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 180 км, Хэнтий аймгийн төв Өндөрхаанаас 125 км, Жаргалтхаан сумын төвөөс 35 км зайтай оршдог. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлөөр эзэмшиж буй талбайн захын цэгүүдийн солбицолыг хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт №. 2 Төслийн талбайн координат

Цэгийн дугаар	Уртраг	Өргөрөг
1	109° 12' 01.64"	47° 35' 31.77"
2	109° 12' 01.64"	47° 35' 30.57"
3	109° 10' 28.64"	47° 36' 38.43"
4	109° 09' 56.28"	47° 36' 49.23"
5	109° 09' 56.28"	47° 37' 31.76"
6	109° 12' 36.64"	47° 37' 31.76"
7	109° 12' 36.64"	47° 35' 46.76"
8	109° 12' 21.64"	47° 35' 46.76"
9	109° 12' 21.64"	47° 35' 31.77"

“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН

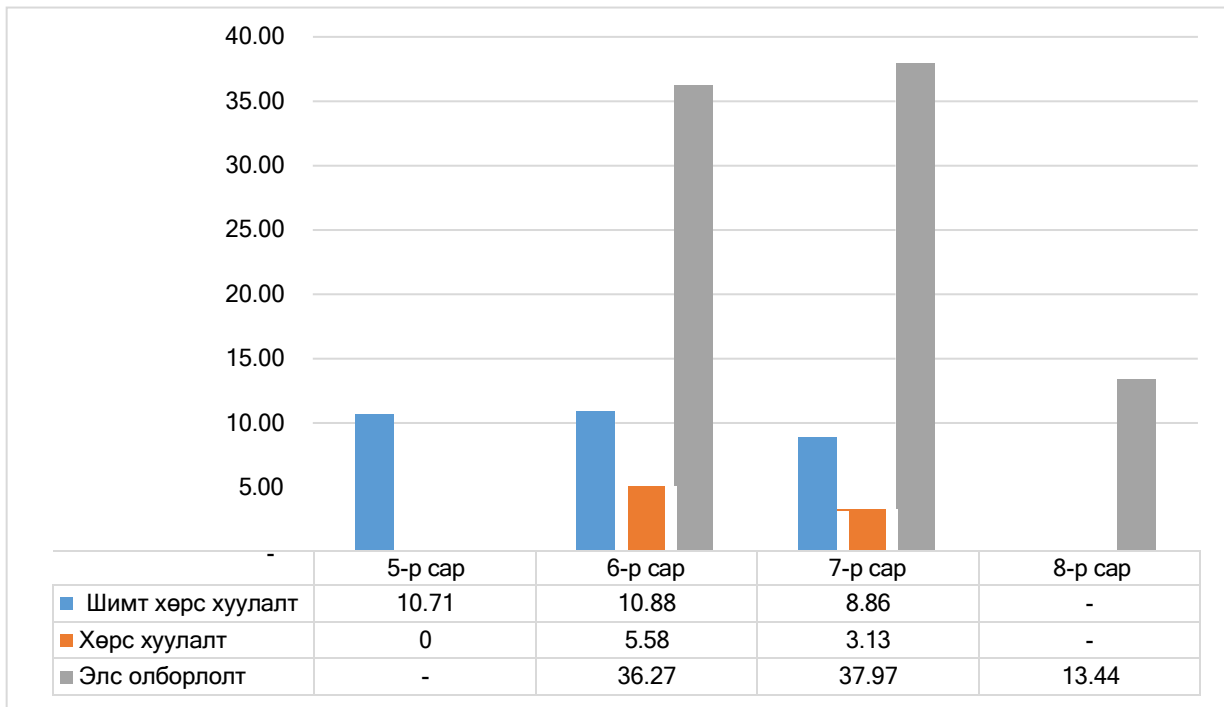
Зураг. № 1 Төслийн талбайн байршил

Зураг. № 2 Төслийн талбайн өнөөгийн төрх

1.3 Төслийн хүчин чадал

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн ын алтны шороон ордыг ашиглах ил уурхайн хүчин чадлыг захиалагч байгууллагын саналыг үндэслэн жилд 113.7 мян.м3 элс олборлохоор ТЭЗҮ-д тусгасан байна. Уурхайг 2 жилийн хугацаанд ашиглана.

Зураг. № 3 Уурхайн календарчилсан төлөвлөгөө

Уурхайн ажиллах горим

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ил уурхайд нийт 48 хүн ажиллах ба ил уурхайн хэсэгт хоногт 2 ээлжээр, ээлжинд 12 цагаар ажиллах бөгөөд цайны цаг, ээлж хүлээлцэх ээлжийн бэлтгэл төгсгөл цаг зэргийг хасч тооцсоноор хоногт 20 цаг ажиллахаар тооцлоо. Уурхайн цаг ашиглалтын коэффициент 0.83, жилд 2180 мот.цаг ажиллах хязгаартай байна

Хүснэгт №. 3 Уурхайн ажиллах горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хэмжээ
1	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12
2	Хоног дахь ээлжийн тоо	ээлж/хон	2
3	Жилд ажиллах хоногийн тоо	хоног/жил	116
4	Жилд ажиллах ээлжийн тоо	ээлж/жил	232
5	Жилийн ажлын цагийн хэмжээ	цаг/жил	2,784

Уурхайн ашиглалтын систем

“Монголламбер” ХХК-ны уг ордыг ил аргаар тээвэртэй ашиглалтын системээр ашиглана. Уурхайн технологи агуулгын хувьд бульдозероор хөрсийг түрж овоолох, экскаватороор элсийг ухаж автосамосвалд ачин тээвэрлэн угаах хэсгийн эслний овоолгод хураана.

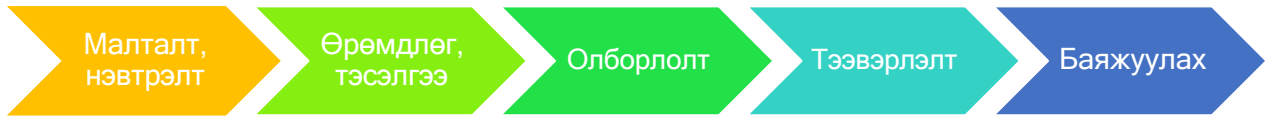
Хүснэгт №. 4 Уурхайн ашиглалтын үндсэн технологи

Технологи	Үндсэн ажил	Технологийн процессууд
	1. Хөрс хуулалт	1.1. Шимт хөрс түрж хуулах, овоолох 1.2. Хөрс түрж хуулах, овоолох

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Тээвэртэй, гадаад, дотоод овоолготой ашиглалтын технологи	2. Олборлолт	2.1. Ухаж ачих 2.2. Тээвэрлэх 2.3. Овоолох (агуулахад хураах)
---	--------------	---

Ил уурхайн ашиглалтын технологийн процессууд

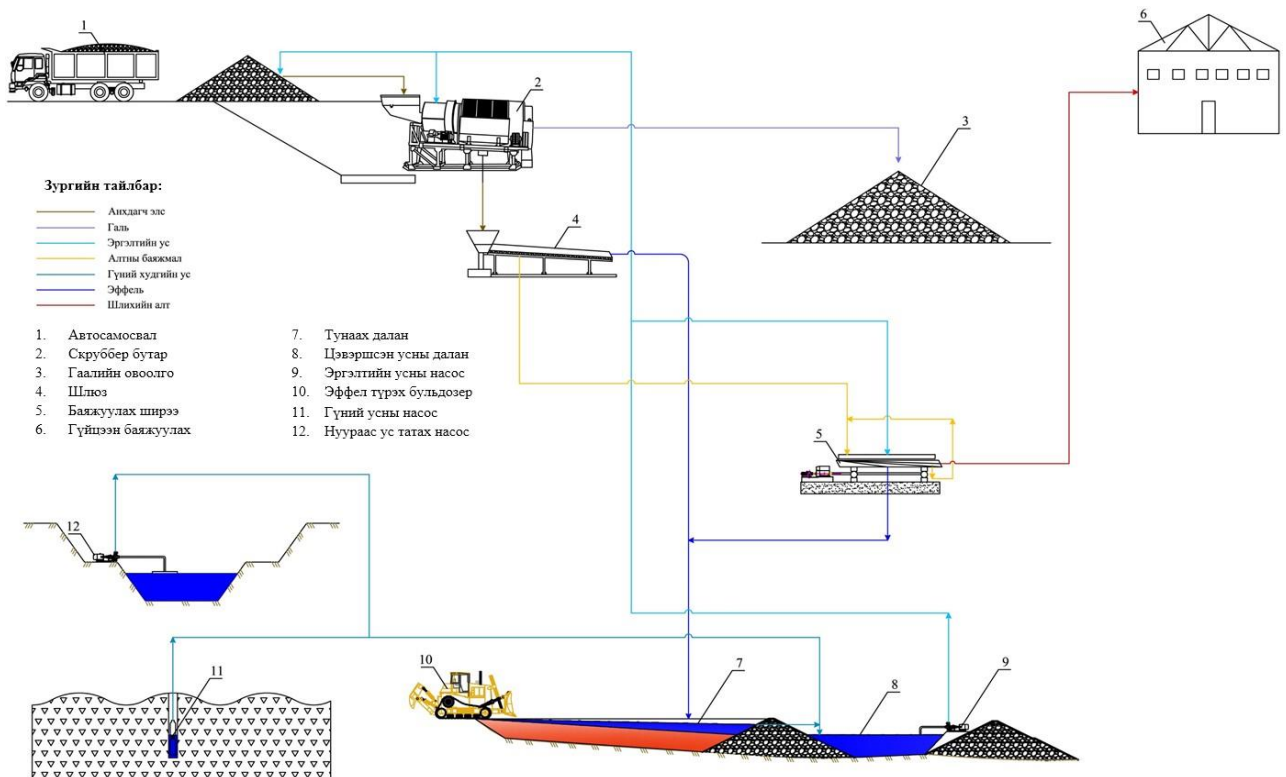

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордод ил уурхай байгуулан олборлолт явуулах, олборлосон хүдрийг бутлаж, нунтаглан баяжуулж, алтыг борлуулах үйл ажиллагаа төслийн цар хүрээг хамарна.

Элс баяжуулах технологи

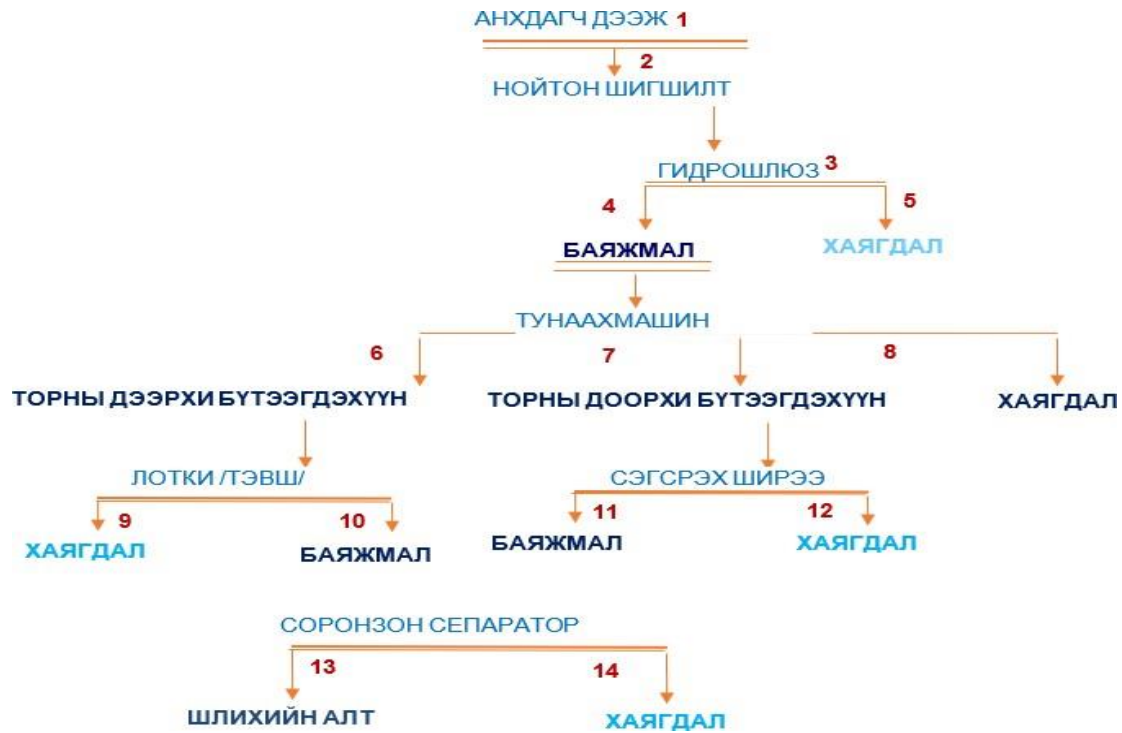
Ил уурхайн олборлолтын төлөвлөгөө, технологийн туршилтын үр дүн, алтны шороон ордын үйлдвэрийн практикт үндэслэн баяжуулах хэсгийн төлөвлөлт, технологийн горим болон бүтээгдэхүүн гаргалт, зарцуулагдах усны хэмжээ, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал болон сонголтыг тооцоог хийж гүйцэтгэлээ. Ордын элс баяжуулах хэсэг нь хамгийн ихдээ сард 37.97 мян.м3 элс баяжуулна.

Элс баяжуулах хэсэг нь өдөрт 2 ээлжээр, нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 10 цаг байна. 7-р сараас эхлэн уурхайн бэлтгэл ажлыг хийж, ил уурхайгаас олборлосон элсийг нөөцлөн 8-р сараас эхлэн баяжуулах хэсэг элсийг угаан, бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж эхлэнэ.

Зураг. № 4 Уурхайн техникийн холболтын схем

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Зураг. № 5 Баяжуулах технологийн схем

**1.4 Төслийн дэд бүтэц
Уурхайн хотхон**

Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын өнөөгийн дэд бүтцийн товч судалгаа, Илжигтэйн ордыг ашиглахад шаардлагатай дэд бүтэц болох уурхайн цахилгаан хангамж, ус хангамж, дулаан хангамж, хотхоны барилга болон зам, харилцаа холбоог тусгаж өгөв.

Уурхайн захиргаа, уурхайн кемьп 0.9 км, засвар үйлчилгээний төв, шатахуун агуулах зэрэг барилга байгууламжууд уурхайгаас 0.55 км зайд тус тус байрлах бөгөөд нийт 0.2 га талбайг эзлэн байрлана.

“Монгол Ламбер” ХХК-ийн Илжигтэйн уурхайд барих барилга байгууламжууд, бүтээц эдлэл, хэмжээг доорх хүснэгтэнд тусгалаа.

Хүснэгт №. 5 Уурхайн дэд бүтэц, талбай

№	Барилгын нэр	Х.нэгж	Хэмжээ	Тайлбар
Хотхон				
1	Уурхайн удирдлагын байр	м ²	28.4	Засч тохижуулсан 40 тн контейнер хаус
2	Ажилчдын сууц	м ²	112.0	Засч тохижуулсан 40 тн контейнер хаус
3	Цайны газар	м ²	28.4	Засч тохижуулсан 40 тн контейнер хаус
4	Халуун ус болон угаалга	м ²	28.4	Засч тохижуулсан 40 тн контейнер хаус
Ил уурхай				
5	Сэлбэгийн агуулах	м ²	28.4	40 тн контейнер 1 ш
6	Түлшний ёмкост	тн	20.0	Уурхайн 4 хоногийн хэрэглээ
7	Харуулын байр	м ²	4x3	12 м2 талбайтай 3 ш сэндвичин байр

Уурхайн тосгон: Уурхайн ажилчдыг байрлуулах тосгон ил уурхайгаас 0.9 км зайд, тусгай зөвшөөрлийн талбай дотор байрлана. Ажилчдын хотхоныг нийт 50-60 хүн зэрэг байрлах хүчин чадалтайгаар төлөвлөж шаардлагатай барилга байгууламж, тавилга, эд хогшлыг тооцсон.

Холбооны байгууламж: Уурхайн тосгонд үүрэн холбооны Юнитель ХХК-ийн сүлжээ бүрэн барьдаг. Уурхайд экскаватор, дугуйт ачигч, автосамосвал зэрэг үндсэн тоног төхөөрөмжийн операторууд, ээлжийн дарга нар богино долгионы радио холбоогоор хангагдана. Уурхайн тосгонд сансрын антенн суурилуулж телевизийн сувгууд хүлээн авна.

Түлшний агуулах: Түлшний агуулахаас тоног төхөөрөмжүүдийг түлшээр хангана. Түлшний агуулах нь 4 хоногийн нөөц буюу 20 тн түлш хадгалах багтаамжтай байна. Эдгээр нь тусдаа шахуурга болон шүүлтүүртэй байна. Түлшийг шүүж цэвэрлэсний дараа тоног төхөөрөмжүүдийг түлшээр цэнэглэнэ. Мөн түлш ачих, буулгах хэсэгт гал унтраах, аянга зайлуулагч хэрэгслүүд байрлана. Түлш асгарч хөрсийг бохирдуулахаас сэргийлж автомашин цэнэглэх талбайг хатуу хучилттайгаар хийж өгнө.

Засвар механикийн барилга байгууламж: Уурхайн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээг үйлдвэрийн талбайд байрлах засварын хэсэгт хийж гүйцэтгэнэ. Засварын хэсэгт дугуй засвар, гагнуур, кран, компрессорын станц зэргийг байгуулна.

Цахилгаан, дулаан хангамж

Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумд нь 1994 онд төвийн эрчим хүчний нэгдсэн системд холбогдсон байдаг байна. Энэ цагаас үеэс хойш өргөтгөл, сайжруулалтын ажил огт хийгдээгүй байсан бөгөөд 2019 оны 8-р сараар 2020 оны 1-р сарын хооронд “Цэнхэрмандал” дэд станцыг өргөтгөх ажил хийгдэж дуусан байна. Ингэснээр Жаргалтхаан сумын цахилгаан эрчим хүчний чадлыг сайжирсан ба тус станцын хүчин чадал 35/6 квт-аар нэмэгдсэн байна. Шинээр татсан агаарын шугам 44.5 км урт, 35 киловаттын хүчин чадалтай аж. Эрчим хүчний бүтээн байгуулалтын хүрээнд Жаргалтхаан дэд станцын барилгын ажлыг мөн гүйцэтгэсэн байна.

Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын төвийн төсвийн байгууллагууд, бусад барилга байгууламжуудыг бага оврын уурын зуухаар халаадаг байна.

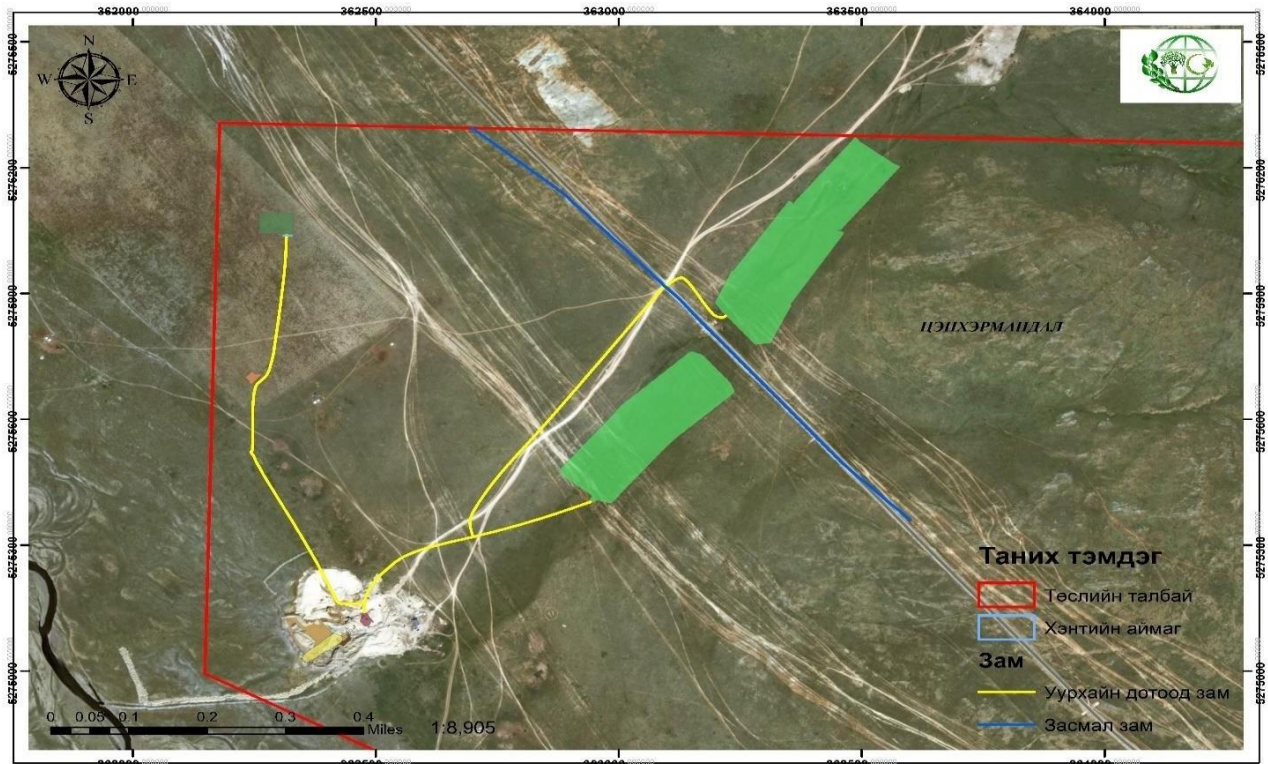
Усан хангамж

Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сумын газарт байрлах “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн ордын технологи, ажилчдын унд ахуйн ус болон тоосжилт дарах ажлын хэрэглээнд зориулан 2016 оны 06-р сарын 22-нд 1 ширхэг худгийг гаргасан байна. Худгийн байршил (109° 11' 0.84", 47° 37' 35.66"), болон амсрын өндөржилт 47 метрийн түвшинээс 56 м гүнд өрөмдлөг явуулж гүний худаг гаргасан байна. Дээрх худгийн ундрага нь 8 л/сек байна.

Уурхайн зам

Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сум нь зүүн хойд талаараа Өмнөдэлгэр сум, зүүн урд талаараа Жаргалтхаан сум, өмнөд талаараа Дэлгэрхаан сум, баруун хойд талаараа Төв аймгийн Мөнгөнморьт сум, баруун талаараа Багануур дүүрэг Хэрлэн голоор хиллэж оршдог. Тус сумын төв буюу Баянмод баг нь зүүн чиглэлийн мянганы зам дагуу Улаанбаатар хотоос 200 км, Чингис хотоос 150 км-т оршдог.

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Зураг. № 6 Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн зам

Хог хаягдлын менежмент

Уурхайн ажилчдын тосгоны хэмжээнд үүсэх хатуу хог хаягдлыг ахуйн болон машин техникээс сольсон сэлбэг хэрэгслийн гаралтай хаягдал гэж 2 үндсэн хэсэгт хувааж болно. Уул уурхайн ажилчдын тосгоны хувьд ахуйн гаралтай хатуу хог хаягдлын эх үүсвэрт ажиллагсдын амрах байр, гал зуух, ажлын байр, угаалгын өрөө гэсэн үндсэн томоохон объектуудаас хуралддаг.

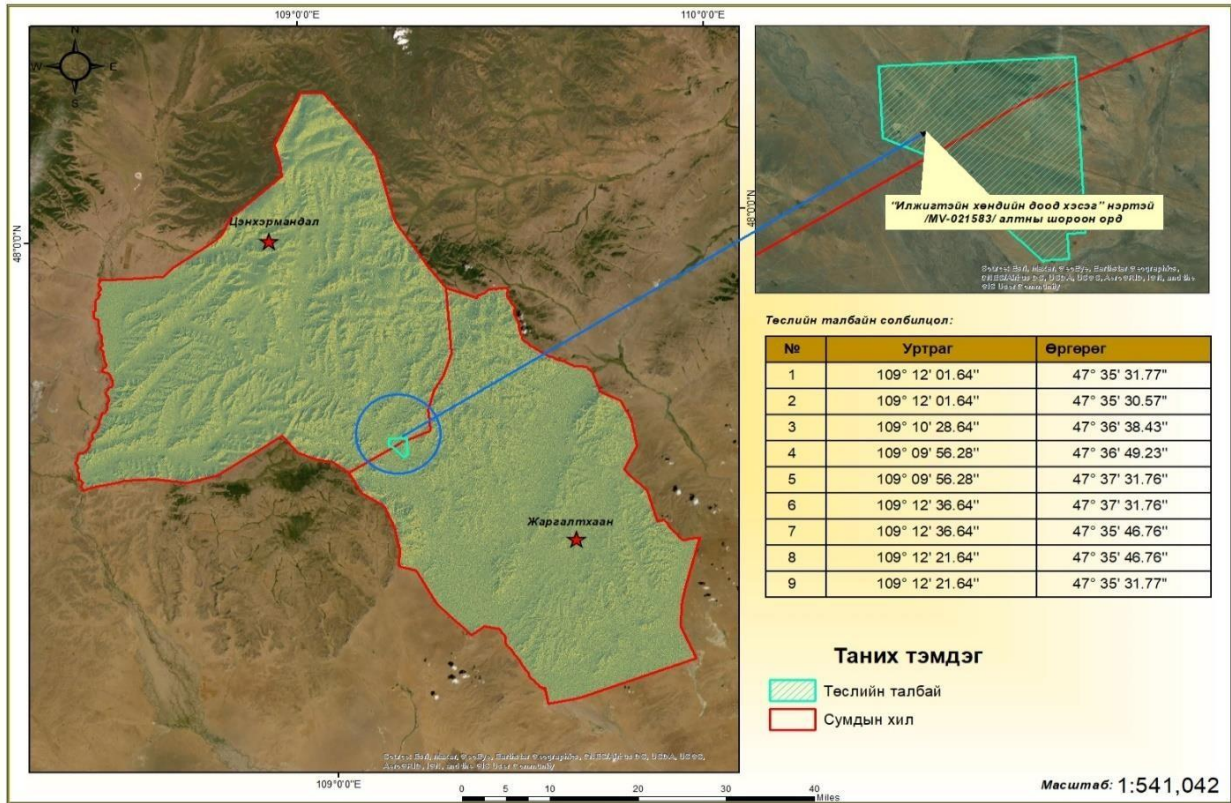
“Монголламбер” ХХК нь Хог хаягдлын цэгийг байгуулахдаа салхины зонхилох чиглэлийн доор орон нутгийн БО-ны байцаагчийн тогтоосон цэгт байгуулж, уурхайн үйл ажиллагаанаас гарах нийт хатуу хог хаягдлын дахин ашиглагдах хаягдлуудыг ангилан ялгах, овор хэмжээг нь багасгах зэргээр байгаль орчинд үзүүлэх хор нөлөөг бага байлгах шаардлагыг биелүүлэн ажиллана. Мөн ахуйн гаралтай бусад хог хаягдлыг зайлуулах гэрээг сум, орон нутгийн удирдлагатай хийж, гэрээний дагуу тогтмол хугацаанд тээвэрлүүлнэ.

Шингэн хог хаягдлыг цэвэрлэх байгууламж байгуулан байгаль орчинд халгүй арга хэлбэрээр зайлуулах, дахин ашиглах арга хэмжээг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэн “Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай” хуулийн 2019 оны 05 сарын 02нд батлагдсан нэмэлт өөрчлөлтийг, Усны тухай хуулийн 3.1.32, 3.1.33, 25, MNS 4943:2015 стандарт, 2.2-2.4, 25 дугаар зүйлийн 25.1, 8 дугаар зүйл, зэргийг дагаж мөрдөнө ажиллана.

**БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ТҮҮНИЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН
ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ**

2.1 Төсөл хэрэгжих талбайн байршил, физик газарзүйн нөхцөл

“Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон орд MV-021583 дугаартай тусгай зөвшөөрлийн 879.52 га талбай нь Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутагт, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 180 км, Хэнтий аймгийн төв Өндөрхаанаас 125 км, Жаргалтхаан сумын төвөөс 35 км зайтай оршдог.

Зураг. № 7 Төслийн талбайн байрзүйн зураглал

Төслийн талбай нь Хэнтийн нурууны салбар уулсын баруун өмнөд хэсэгт байрладаг бөгөөд уулс нь мөлгөр бүнхэр оройтой, налуу хааяа эгц хажуутай, далайн түвшинээс дээш 1550-1583 м дундаж өндөртэй. Цэнхэрмандал сумын нутаг дэвсгэрт Цэнхэрмандал, Мааньт, Өндөр Хутаг, Жаргалант, Ерөөлтийн хангай, Хөх шувуут зэрэг өндөр уулс бий. Бүс нутаг нь хээрийн бүсэд хамаарагдах бөгөөд намхавтар уулс хооронд томоохон уужим хөндий тал үргэлжлэх ба энэ нь улмаар өмнө зүгт тал хээрийн бүсэд шилжинэ. Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь газрын гадаргын хувьд баруун талаараа хадан гарштай мөлгөр орой бүхий хэрчигдэл багатай, төв болон зүүн хойд хэсэгт харьцангуй хэрчигдэл ихтэй, уулын ар тал нь эгц налуу гадаргатай.

2.2 Уур амьсгал

Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутаг нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай ба жилийн дөрвөн улирлын ялгаа ихтэй, энэ чанараараа агаарын температурын хэлбэлзэл өндөр, хур тунадас бага, уур амьсгалд өргөргийн болон өндрийн бүслүүрийн ялгаа тодорхой илэрдэг. Өвлийн улиралд агаарын температур хамгийн бага буюу -22.3, хамгийн их буюу -41.5 хэм хүйтэн байдаг бол зуны улиралд хамгийн их халуун нь +40 хэм хүрдэг. Хур тунадас ерөнхийдөө бага ордог хэдий ч өвлийн улиралд нийт нутгаар 250-350 мм орчим цасан бүрхүүлтэй болдог. Салхины чиг ихэвчлэн баруун хойноос зүүн урагш чиглэлтэй ба

“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН

дунджаар 0.3-10 м/с хурдтай байна. Өвөл, хаврын улиралд хүчтэй цасан болон шороон шуурга шуурна.

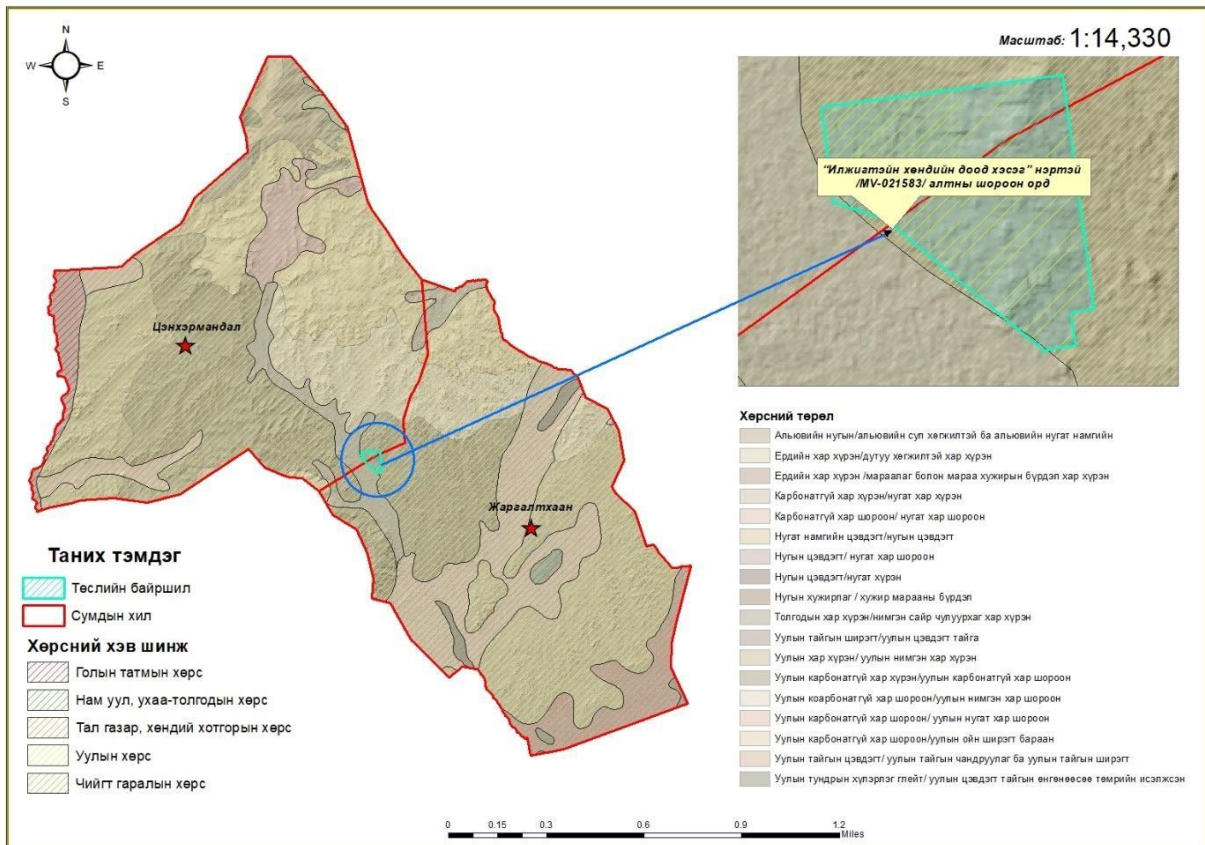
Агаарын чанар

Алтны шороон ордыг ил уурхай хэлбэрээр тэсэлгээ хийж элсийг олборлоно. Уурхайн гол агаар бохирдуулагч нь тоос болж магадгүй бөгөөд карьер, овоолго, тэсэлгээ, олборлолт, гөлтгөнийг зөөвөрлөхөд тоос үүсэж болзошгүй. Түүнчлэн уурхайн тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагаа, дизель генератороос агаар бохирдуулагчид үүсэж болно.

2.3 Хөрс, хөрсөн бүрхэвч

Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын хувьд нутгийн ихэнхи хэсгээр унтаг карбонатлаг хар хүрэн хөрс тархсан. Уг хөрс нь уулын хээрийн хөрсний хэв шинжийн хөрс бөгөөд ялзмагт үеийн доороос эхлэн нунтаг карбонатын нэвчмэл цайвар өнгөр толботой, ихэнхдээ А-АВ-Вса-ВСа-Сса гэсэн үе давхаргуудтай, давсны хүчилд 30-50 см гүнд, хааяа 15- 20 см-ийн гүнээс бургиж карбонатын давсны хуримтлалтай байна.

2.4 Ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал

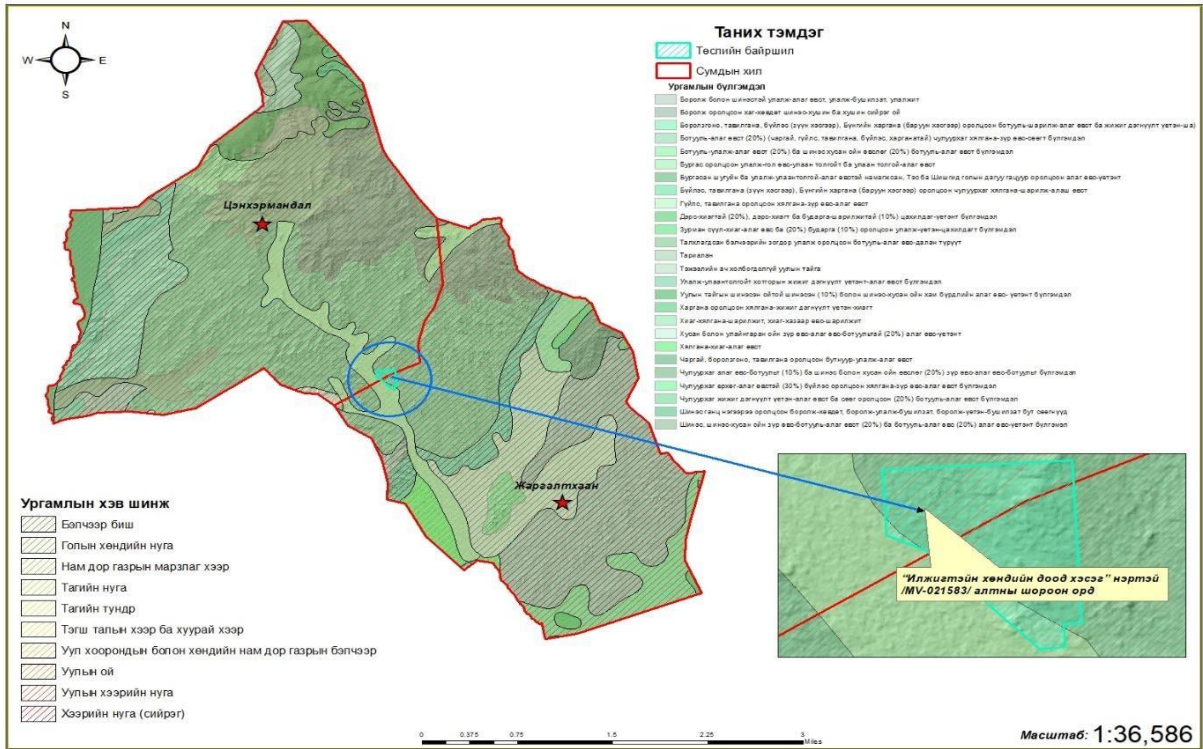

Зураг. № 8 Эдэлбэр газрын хөрсний хэв шинж

Ургамлын бүлгэмдэл, тэдгээрийн бүрэлдэхүүний газарзүйн тархалтын зүй тогтол нь уулархаг нутаг оронд босоо бүслүүрээр тод илэрч, харин тал нутагт өргөргийн бүсээр хувьсан өөрчлөгдөж байдаг (Санжмятав.3, 2007).

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан сумдын нутгийн ихэнх хэсгээр чулуусаг алаг өвс-хялгана зонхилж, хойд болон баруун хэсгээр баялаг алаг өвс-улалж-биелэг өвст, нугын алаг өвс-үетэнт тархсан. Харин Гичгэнэ багийн нутгаар харгана бүхий жижиг бутлаг үетэн-хиаг-хялганат, хиагт ургамал тархаж, өмнөд хэсгээр жижиг бутлаг үетэн-хялганат ургамал зонхилно.

Зураг. № 9 Ургамлын хэв шинжийн зураглал

Усан сүлжээ: Бүс нутагт голын сүлжээ муу хөгжсөн, нийт талбайгаар хуурай гольдрол, сайрууд хөгжсөн байдаг. Байнгын урсгалтай голууд байхгүй хэдий ч зарим голын сайр, жалгуудад гар худаг байх нь тааралдана. Талбайн зүүн хойд Хашаатын хөндийд гүний худаг байх ба түүний нэгийг өрөмдлөгөөр дахин сэргээж техникийн усан хангамжинд хэрэглэж ирсэн.

Ан амьтад: Амьтдаас чоно, тарвага, зурам, хярс, зээр тааралдах ба тэдгээрээс гадна хулгана, зурам, алаг даага зэрэг мэрэгчид бий. Мөн бүргэд, шонхор, харцага, элээ, хэрээ, шаазгай, тагтаа болжмор зэрэг жигүүртэн амьдарна.

2.5 Төсөл хэрэгжих орон нутгийн газар нутаг, засаг захиргаа

Цэнхэрмандал сум нь Тус сум нь байршлын хувьд зүүн хойд талаараа өөрийн аймгийн Өмнөдэлгэр, зүүн урд талаараа Жаргалтхаан, өмнөд талаараа Дэлгэрхаан, баруун хойд талаараа Төв аймгийн Мөнгөн морьт, баруун талаараа Баяндэлгэр сум, Багануур дүүрэгтэй хэрлэн голоор хиллэж оршдог. Улаанбаатар хотоос 200 км Аймгийн төвөөс 145 кмБагануур дүүргээс 70 км-т оршдог.

Физик газарзүй: Далайн түвшнээс дээш 1200-1500 м –т өргөгдсөн нутгийн хойд хэсгээрээ хар модон ойтой. Бага Хэнтий нурууны өвөр бэлийн уулаар хүрээлэгдсэн ойт хээрийн бүст багтдаг. Сумын нутаг дэвсгэр нь уул, гүвээ толгод бүхий тал хээр хосолсон мал аж ахуй болон газар тариалан, хүнсний ногоо тариалан эрхлэхэд тохиромжтой.

Засаг захиргааны нэгж: Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сум нь 1925 онд хуучин эх Дагины отог гэж байсан бөгөөд 1952 онд Их шавьд нутгийн захиргаа байгуулжээ. Баянзүрх уулын хошууг шинээр байгуулахад Цэнхэрмандал сум гэж Наран, Бор-Хужирын хөлд эсгий гэрт анх байгуулагдсан. Одоо засаг захиргааны 4 багтай нийт 668 өрхөд 1744 хүн амьдардаг.

Уур амьсгал: Хуурайдуу сэрүүн зунтай, хахир өвөлтэй. Дэд бүтцийн сайдын тушаалаар “Өндөр уулын бүсэд” багтдаг. 1 дүгээр сарын дундаж температур - 23,6 7 дугаар сарын дундаж температур +18,5 Жилийн дундаж салхины хурд 5-10 м/с Жилийн хур тундасны нийлбэр 250-300 мм Техник технологийн шинэчлэл хийх шаардлагатай.

Зам тээвэр: Сумын газар нутаг дээгүүр Улаанбаатараас Өндөрхаан хүртэл хатуу хучилттай мянганы зам 80км урттай дайран өнгөрдөг. Аймгийн хэмжээнд төв замаас сумын төврүүгээ засмал замаар холбогдсон цорын ганц сум юм. Сумын 4 багийн 1-р баг нь шороон замаар холбогддог, 2-р багийн төв нь засмал замаас 2,5 км, 3-р баг нь 1км-т оршдог.

Хот байгуулалт газрын харилцаа: Сумын төвийн нутаг дэвсгэрийн бүсчлэлийн өнөөгийн байдал Орон сууц олон нийтийн бүс -500 га Ногоон байгууламж -13,6 га Хөдөө аж ахуйн бүс 2510 га Өнөөгийн байдлаар 282 иргэн гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар 40,5 га газар өмчилж, 205 га газар, 13 иргэн аж ахуйн нэгж Аялал жуулчлал, амралтын зориулалтаар 26,07 га газар, 45 иргэн аж ахуй нэгж үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэх зориулалтаар 2,14 га газар, 18 иргэн, 2 аж ахуй нэгж Төмс хүнсний ногоо, жимс жимсгэнэ тарих зориулалтаар 108,1 га газрыг тус тус эзэмшиж байна.

Мал аж ахуй: Сумын хэмжээгээр нийт 141769 мянган мал тоологдсоноос цэвэр үүлдэр, эрлийз, нутгийн шилмэл омгийн 1,2 мянган толгой мал тоологдсон нь нийт малын 0,08 хувь байна. Үүнээс тэмээ-1, адуу-11262, үхэр-8865, хонь-70837, ямаа-50804 байна. 421 малтай өрх байгаа нь сумын нийт өрхийн 63%-ийг эзэлж байна

Усан хангамж: Сумын төв дээр цэвэр усны эх үүсвэрийн 2 гүний худагтай, мөн төв зам дагуу байрлалтай гуанз, цайны газрын орчимд 1 цэвэр усны эх үүсвэрийн гүний худагтай. Мөн сумын Баянмод багийн Төлүүгийн булан гэдэг газарт 150.0 сая төгрөгний өртөгтэйгээр улсын хөрөнгө оруулалтаар хөв байгуулсан. Цаашид Хужхан багт 1 хөв байгуулах шаардлагатай байна.

Цахилгаан хангамж: Сумын төв нь 1980-аад онд Багануур дүүргийн төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон 24 цагийн гэрэл цахилгаантай. Дэд бүтэц үйлдвэрлэл хөгжих бүрэн боломжтой. 2008-2012 онд 40-өөд өрх шилжин ирсэн тул шинэ сууршлын бусэд ЦДАШ 5км-т шинээр татах шаардлага гарч байна.

Дулаан хангамж: Сумын хэмжээнд нийт 4 уурын зуух ажиллаж, төрийн төсвийн газруудыг дулаанаар хангадаг. Бусад нь объектууд ердийн галалгаагаар дулаанаа хангадаг. Цаашид төвлөрөөн хангамжинд холбогдох боломжтой.

Ажилгүйдэл ядуурал: Сумын хэмжээнд нийт 274 ажилгүй иргэн байна. Үүнээс бүртгэлтэй ажилгүй иргэн 32 байна. Нийт ажилгүй иргэдийн 44.9 %-ийг эмэгтэйчүүд эзэлж байна. Бүртгэлтэй ажилгүй иргэдийг боловсролын түвшигээр нь авч үзвэл 78.1% нь дээд, 3.1 % тусгай дунд, 6.25% нь бүрэн дунд, 12.5% нь бүрэн бус дунд боловсролтой хүмүүс эзэлж байна.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл: Хөрс хуулах, хүдэр олборлох үед тоос, шороо ихээр үүсгэнэ. Уурхайн малталтууд болон овоолгын дээд талбайгаас салхинд хийсэх тоос, шороо, уурхайд ажиллах машин техникүүдийн шингэн түлшний шаталтаас ялгарах утаа, хөө тортог, хорт хийнүүд, ажилчидын суурингаас гарах хатуу шингэн хог хаягдлын бохирдол, ерөмдлөг, тэсэлгээний ажил хийх үед гарах тоос, шороо, хөрс хуулах, түрэх, тээвэрлэх, элс угаах зэрэг бүхий л ажиллагаа тасралтгүй явагдах тул бульдозер, экскаватор, автомашин, бусад төхөөрөмжийн дуу чимээ болон хорт хий утаа гарах, тоос шороо дэгдэх зэргээр агаар орчныг бохирдуулж, хүний эруул мэнд, хурээлэн буй орчинд сөргөөр нөлөөлнө.

Газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл: Төслийн зүгээс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх гол нөлөөлөл нь барилга угсралтын ажил болон төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой уурхайн карьер, овоолго болон тээврийн хөдөлгөөн зэрэг эх үүсвэрүүдээс үүснэ.

Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх нөлөөлөл : Төслийн хүрээнд төлөвлөж буй ил уурхайн барилга байгууламжид хөрс удаан хугацаанд дарагдана. Түүнчлэн дэд бүтцийн барилга, байгууламжийн ойр орчимд машин техник, хүний үйл ажиллагаагаар элэгдэл, эвдрэл, бохирдол их үүснэ. Уурхайн үйл ажиллагааны явцад нүүрс-ус буюу шатахуун, түүнтэй төстэй бүтээгдэхүүн, мөн химийн бодисын асгаралт, шүүрэлтээс хөрс бохирдох боломжтой. Шатахуун болон химийн бодисын агуулах, сав, машин техникийн тээвэрлэлт ачаалалтын үед асгаралт үүсэж хөрсний боломжит бохирдол ихэнхдээ үүсдэг.

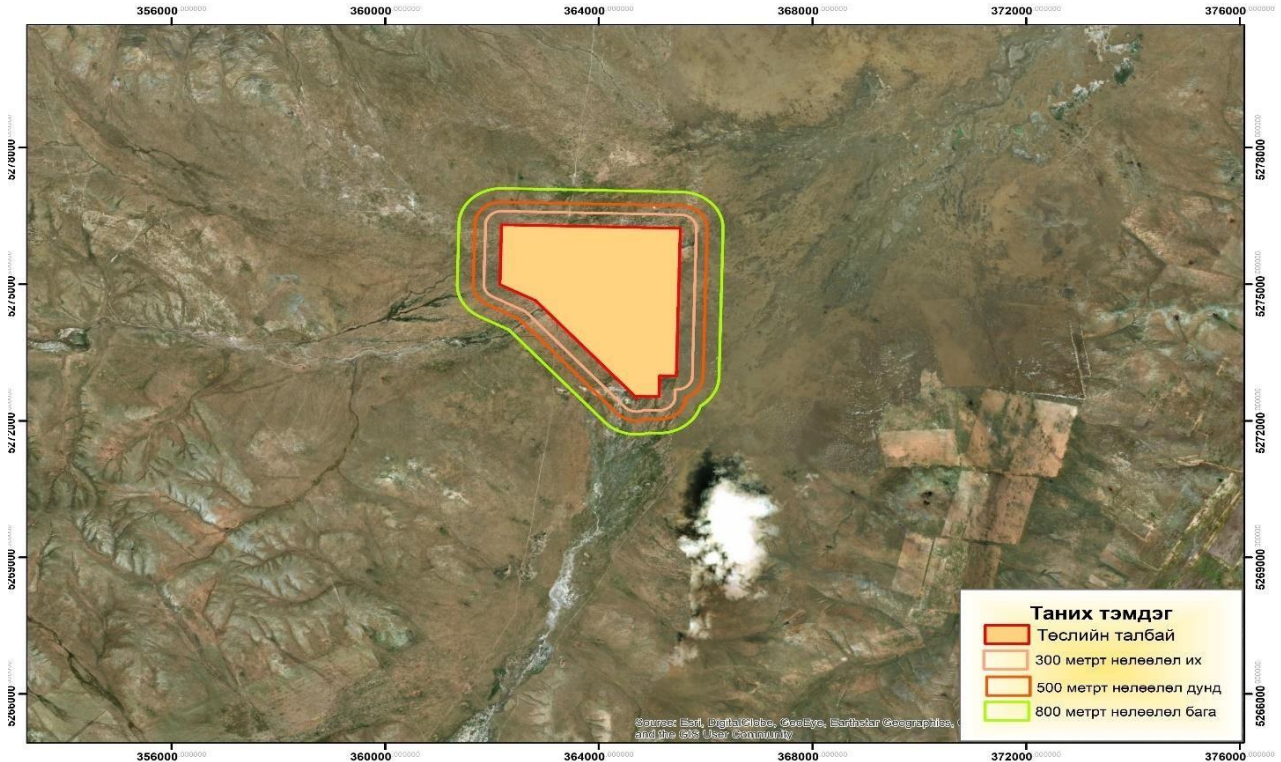
Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл: Хөрс хуулалт болон барилга угсралтын явцад тоосжилт дарахад цэвэр усны нөөц хомсдох, Уулын малталтын үед хөрсний болон гүний усыг зайлуулж усны нөөц хомсдох, Барилга угсралтын ажлын явцад барилгын материал хур тунадас болон үерийн усаар угаагдан барилгын материалд агуулагдах бодисууд хөрсөнд нэвчих, улмаар хөрсний бага гүний усыг бохирдуулах, Баяжуулах үйл ажиллагаа явуулахад химийн бодис алдагдахаас үүдэн хөрсний болон гүний усыг бохирдуулах, Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах савыг соруулах үед асгарч газрын хэвлий болон хөрсийг бохирдуулхаас үүдэн хөрсний усыг бохирдуулах, Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах сав хүчтэй аадар бороо болон үерийн усаар дүүрч хальхаас үүдэн хөрсөнд нэвчиж хөрсний ус болон бага гүний усыг борхирдуулах эрсдэлтэй байна.

Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл: Төслийн талбайд ил уурхай байгуулах, шимт хөрсний болон хаягдал чулуулгийн овоолго бий болгох, уурхайн зам, дэд бүтцүүдийн барилгын ажил хийгдэх зэрэгтэй холбоотойгоор хөрс хуулалт явагдах ба эдгээр үйл ажиллагаа нь ургамлан нөмрөгт шууд болон шууд бус нөлөөллийг үзүүлнэ. Мөн уурхайн байнгын үйл ажиллагаа ургамлан нөмрөгт дам нөлөөлөл богино ба урт хугацаанд үзүүлсээр байх юм.

Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл: Барилга угсралтын үед ажиллах хүнд даацын автомашин, техник хэрэгслүүдийн дуу чимээнээс амьтад үргэн дайжих, Ургамлан нөмрөгт төслийн үйл ажиллагааны явцад ялгарсан, асгарсан бохирдуулагч материалууд хуримтлагдсанаас өвсөн тэжээлтэн амьтад хордох, Тоосжилтын улмаас ургамал ургах чадвараа алдан ургамлын арви багассанаас өвсөн тэжээлтнүүд хоол тэжээлийн хомсдолд орох, Төслийн ажилчид санаандгүй болон санаатайгаар амьтадыг устгаж болзошгүй, Шувууд утаанд хордох, цахилгаан хүчдэлд цохиулах зэрэг багтана.

Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл: Төслийг хэрэгжүүлэхд ажиллах хүчийг төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн оршин суугчдаас авч ажиллуулах нь оршин суугчдын амжиргаа, нийгэм эдийн засгийн хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлэхээр байна.

Төслийн байрзүйтэй холбогдох нөлөөллийг Arcgis 10.03 программийг ашиглан зураглан харуулсан байна.

Зураг. № 10 Уурхайн байршилтай холбоотой нөлөөлөл

- Дараах зурагт нөлөөлөл буурах функц ашиглан нөлөөллийн эрчим, орон зай, цаг хугацааны тархалтыг зураглалаа.
- Нөлөөлөл буурах зай болон нөлөөллийн эрчим нь төсөл хэрэгжих талбайгаас 300м радиуст нөлөөллийн эрчим хүчтэй, 500м радиуст нөлөөллийн эрчим дунд 800м-т радиуст аажмаар буурч байна.

2.4 Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа, эрчим

“Монголламбер” ХХК-ийн “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглан, баяжуулах төслийн үйл ажиллагаанаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд учруулах болзошгүй болон гол сөрөг нөлөөллийг нарийвчлан тогтоох зорилгоор төсөл хэрэгжих орчны ерөнхий байдалтай газар дээр нь танилцаж, шаардлагатай газруудаас сорьц авч, шинжилгээ хийлгэсний үндсэн дээр боловсруулалтын ажлыг хийж гүйцэтгэлээ.

Аливаа төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн орон нутгийн байгаль орчны төлөв байдал, нийгэм, эдийн засаг болон хүн амын амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлөх, тэдгээр нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчимшил зэргийг тогтооход магадлан жагсаах буюу хяналтын хуудасны аргыг өргөн хэрэглэдэг. Энэ арга нь экспертүүдийн гаргасан үнэлэлт, дүгнэлтүүдийг магадлалын онолд тулгуурлан боловсруудах замаар хэрэгждэг. Магадлан жагсаах арга нь нөлөөлөх зүйл байна, байхгүй гэсэн зарчмаар үнэлэх бөгөөд нөлөөлөл байвал “х”-ээр тэмдэглэнэ. Ингэхдээ уг үнэлгээнд оролцсон шинжээч, судлаачдын

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

дүгнэлтийг үндэслэн 2 төрлийн жагсаалт гаргасан. Нөлөөллийн хэлбэр нь үргэлжлэх хугацаа, эрчмийг илрүүлэхэд зориулагдсан бөгөөд нөлөөлөл нь “шууд”, “шууд бус”, “буцаж нөлөөлөх”, “буцалтгүй нөлөөлөх”, давхардах эсэхийг тодруулах, хугацааны хувьд “богино хугацааны”, “урт хугацааны”, эрчмийн хувьд “бага зэрэг”, “дунд”, “хүчтэй” гэхчилэн ангилсан магадлах жагсаах аргаар тодорхойлсон. Доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

**Хүснэгт №. 6 Төслийн болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр,
үргэлжлэх хугацаа, эрчим**

№	Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Нөлөөлөл			Хугацаа		Давтамж		Эрчим			
		Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Сулавтар нөлөөлөх	Дунд зураг нөлөөлөх	Хүчтэй нөлөөлөх	
Биологийн төрөл зүйлийн оршин амьдрах нөхцөл												
1	Газрын доорх усны чанар		x		x			x	x			
2	Газрын доорх усны нөөц		x			x		x		x		
3	Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x	x				x	
4	Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт		x									
Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт												
5	Усны чанар, хэмжээ		x		x		x			x		
6	Агаарын бохирдол		x		x			x	x			
7	Хөрсний бохирдол		x			x	x		x			
8	Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл		x		x			x		x		
9	Дуу чимээ, шуугианы нөлөөлөл	x							x			
Нийгэмд үзүүлэх нөлөөлөл												
10	Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх		+							+		
11	Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх		+							+		
12	Хүн, амын орлого нэмэгдэх	+				+		+		+		
13	Хүн амын тоо өөрчлөгдөх		+							+		
Эдийн засаг, байгаль орчин												
14	Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	+		+		+		+		+		
15	Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+		+			+	
16	Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох		+			+		+	+			
17	Ажлын байр нэмэгдэх	+				+	+			+		
18	Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+			+		+		+			
19	Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		x		x		x			x		
Бусад нөлөөлөл												
20	Хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих		x		x		x		x			
21	Нөлөөллийн тоо ширхэг	Сөрөг	2	9	0	6	3	5	4	7	3	1
		Эерэг	6	1	1	1	6	2	5	2	4	1

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Тайлбар: “+” эерэг, “х” сөрөг
Хүснэгт №. 7 Нөлөөллийн эрчим, цар хүрээ, шанж
чанараар ангилсан байдал

Шууд нөлөөллийн тоо: 8	
Эерэг нөлөөлөл нь: 6	Сөрөг нөлөөлөл нь: 2
<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ажлын байр нэмэгдэх - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх 	<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Дуу чимээ, шуугианы нөлөө
Шууд бус нөлөөллийн тоо: 10	
Эерэг нөлөөлөл нь: 1	Сөрөг нөлөөлөл нь: 9
<ul style="list-style-type: none"> - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох 	<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Усны чанар, хэмжээ - Агаарын бохирдол - Хөрсний бохирдол - Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл - Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх - Ахуйн хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих
Өөрөө зохицуулагдах нөлөөллийн тоо: 1	
Эерэг нөлөөлөл нь: 1	Сөрөг нөлөөлөл нь:
<ul style="list-style-type: none"> - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх 	
Богино хугацааны нөлөөллийн тоо: 7	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 6	Эерэг нөлөөлөл нь: 1
<ul style="list-style-type: none"> - Усны чанар, хэмжээ - Агаарын бохирдол - Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл - Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх - Ахуйн хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих 	<ul style="list-style-type: none"> - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх
Урт хугацааны нөлөөллийн тоо : 9	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 3	Эерэг нөлөөлөл нь: 6
<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Хөрсний бохирдол 	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох - Ажлын байр нэмэгдэх
Буцах нөлөөллийн тоо: 7	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 5	Эерэг нөлөөлөл нь: 2
<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсний элэгдэл, эвдрэл - Усны чанар, хэмжээ - Хөрсний бохирдол - Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх - Ахуйн хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих 	<ul style="list-style-type: none"> - Ажлын байр нэмэгдэх - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх
Буцалтгүй нөлөөллийн тоо: 9	

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

Сөрөг нөлөөлөл нь: 4	Эерэг нөлөөлөл нь: 5
<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Газрын доорх усны нөөц - Агаарын бохирдол - Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл 	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Орон нутгийн орлого нэмэгдэх - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох
Сулавтар нөлөөллийн тоо: 9	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 7	Эерэг нөлөөлөл нь: 2
<ul style="list-style-type: none"> - Газрын доорх усны чанар - Газрын доорх усны нөөц - Агаарын бохирдол - Хөрсний бохирдол - Дуу чимээ, шуугианы нөлөөлөл - Ахуйн хог хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржил 	<ul style="list-style-type: none"> - Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох - Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх
Дунд зэргийн нөлөөллийн тоо: 7	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 3	Эерэг нөлөөлөл нь: 4
<ul style="list-style-type: none"> - Усны чанар, хэмжээ - Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл - Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх 	<ul style="list-style-type: none"> - Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх - Хүн, амын орлого нэмэгдэх - Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх - Ажлын байр нэмэгдэх
Эрчимтэй нөлөөллийн тоо : 1	
Сөрөг нөлөөлөл нь: 1	Эерэг нөлөөлөл нь: 1
-Хөрсний элэгдэл эвдрэл	- Орон нутгийн орлого нэмэгдэх

Дүгнэлт: Байгаль орчны болон нийгэм эдийн засгийн нийт 11 сөрөг нөлөөлөл 9 эерэг нөлөөллийн нийт 20 үзүүлэлтээр авч үзэхэд эерэг үзүүлэлт 29, сөрөг үзүүлэлт 40 байна. Үүнээс нөлөөллийн хувьд шууд нөлөөлөл их байгаа бол хугацааны хувьд урт хугацааны нөлөөлөл их, давтамжийн хувьд буцалтгүй нөлөөлөл их байгаа бол эрчмийн хувьд эдгээр нөлөөлөл нь ДУНД гэсэн үнэлгээний зэрэгт хамаарч байна. Иймд цаашид төсөл хэрэгжүүлэгч нь байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөлийг аль болох багасгах, бууруулах, арилгах урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэн ажиллах нь зүйтэй.

БҮЛЭГ 4. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1 Менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-ийн шинэчилсэн найруулгад зааснаар аливаа төслийг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнд үндэслэн түүнийг гүйцэтгэсэн мэргэжлийн байгууллага-үнэлгээний эрх бүхий аж ахуйн нэгж боловсруулан, улмаар төсөл хэрэгжүүлэгчтэй зөвшилцөн, ерөнхий үнэлгээг хийсэн байгууллагаар хянуулах, батлагдсаны дараа хэрэгжилтийг хангаж ажиллах үүргийг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч хүлээхээр тусгасан.

Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үндсэн зорилго нь “Монголламбер” ХХК-ийн “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглан баяжуулах төслийн үйл ажиллагаанаас төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчин болон төслийн ажилчид, ойр орчмын оршин суугчид, хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, тухайн орчныг зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, тус төслийн нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг төлөвлөх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэхэд оршино. Энэ хүрээнд:

1. Тус төслийн шууд ба шууд бус сөрөг нөлөөллийг бууруулах, улмаар арилгах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг тусгасан сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө зэргийг тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө;

2. Мөн тус төслийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээ хэрхэн үр дүнтэй болсон эсэх, шаардлагатай үед нэмэлт арга хэмжээ авах зорилгоор төслийн үргэлжлэх бүхий л хугацааны турш хэрэгжүүлэх орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг тус тус боловсруулсан болно.

Ингэхдээ, төсөл хэрэгжүүлэгч тухайн арга хэмжээ бүрийг хэрэгжүүлж болохуйц, бодиттой арга хэмжээг төлөвлөн тусгахыг эрхэм болголоо.

Тус төслийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам, батлагдсан аргачлалыг баримтлан боловсруулсан бөгөөд төслийн үйл ажиллагааны онцлог, байршил зэргээс шалтгаалан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд багтах дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ, түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө зэрэг ажлууд хийгдэхгүй болно. Харин нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө болон эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг тус тус оруулсан болно.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах хуваарь зэрэг ажлууд багтсан бөгөөд төслийн 2024 оны менежментийн төлөвлөгөөний

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН,
БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН**

ажилд нийт **6,787.0 мян.төг** зарцуулахаар төсөвлөв. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь жил бүрийн 11 дугаар сарын 01-ний дотор тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний төслийг 12 сарын 30-ны дотор холбогдох байгууллагад хүргүүлж байх зайлшгүй шаардлагатай болно.

Хүснэгт №. 8 БОМТ-ний задаргаа

№	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	Нийт зардал /мян.төг/
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арилгах арга хэмжээний төлөвлөгөө	1.150.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	2.000.0
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	500.0
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	870.0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	1.500.0
9	Удирдлага зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ	980.0
10	БОМТ-ыг оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
	2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал	7.0 сая төгрөг

4.2 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээний төлөвлөгөө

“Монголламбер” ХХК-ийн “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглан баяжуулах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний явцад тогтоогдсон төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, зарцуулах төсөв, баримтлах эрх зүйн баримт бичиг зэргийг нэгтгэж доорх хүснэгтэд тусгалаа.

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт №. 9 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт, стандарт
								2024 он	
1		Агаарын чанар							
	Уурхайн олборлолт болон тээврийн Хэрэгслүүдийн үйл ажиллагааны улмаас гарч болох тоосжилтын эх үүсвэрүүд: -Уурхайн олборлолтын үеийн хөрс хуулалт, олборлолт, овоолго хийх газар шорооны ажил, -Уурхайн үйл ажиллагаанд ашиглаж буй тээврийн хөдөлгөөн, Тээвэрлэлтэнд явж буй машинуудаас ялгарах хорт бодисуудаар орчны агаар бохирдох -Тэсэлгээний ажлын үед үүсэх тоосжилт Ажиллагсад болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Уурхайн олборлолтын үе шатанд тоосжилт ихээр үүсэх үед усалгаа хийх	Үйл ажиллагааны турш	-		-	Ү.А-ны зардлаар	+	Агаарын тухай хууль Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээ MNS5885:2008 MNS(ISO)13688:2000 MNS3306:1991 MNS5620:2006 MNS5623:2006 MNS5388:2004 MNS5389:2004 Бензинхөдөлгүүрт MNS 5013:2003 Дизель хөдөлгүүрт MNS 5014:2003
		Тээвэрлэлтийн үед гарах тоос шороог багасгах үүднээс уурхайн дотоод болон гадаад замуудад хайрга чулуу дэвсэх	Үйл ажиллагааны турш	-		-	ОХШХ-т тусгасан	+	
		Уурхайд орж гарах машин, ачилт буулгалтын цаг хугацаа, хоорондын зайг тоосны сарнилтай уялдуулан оновчтой байлгах тооцоог хийж мөрдөж ажиллах	Үйл ажиллагааны турш	-		-	Ү.А-ны зардлаар	+	
		Тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, хаалга цонхны чигжээс, хамгаалалтын үзлэгийг хийж агаарыг	Үйл ажиллагааны турш	-		-	Ү.А-ны зардлаар	+	

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

		цэвэршүүлэх төхөөрөмж хэрэгслийг бүрэн бүтэн байдлыг хангаж ажиллах								
		Уурхайн машин механизмуудын янданд шүүлтүүр тавих	Үйл ажиллагааны турш	-		-	200.0		+	
		Хүнд машин механизмын утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах, үзлэг шалгалтыг хийх засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Үйл ажиллагааны турш	-		-			+	
		Уурхайн ажиллагсдад тоосноос хамгаалах хушуувч, амны маск, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнээр ажилчдыг хангах сургалт явуулах	Үйл ажиллагааны турш	-		-	-		+	
	Уурхайг хашаалаагүйгээс мал амьтан ухсан нүхэнд унах эрсдэлтэй	Уурхайн кемп болон баяжуулах үйлдвэрийн хэсгийг хашаалах	Уурхайн хүрээнд	-	-	-	400.0		+	
2		Хөрсөн бүрхэвч								
	Ордын ашиглалтын явцад хөрсний бүтэц найрлагад өөрчлөлт	Шимт хөрсний овоолго хийх хадгалах	Үйл ажиллагааны турш	-		-	Ү.А-ны зардлаар		+	“Газрын тухай” хууль

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

<p>орох, хог хаягдал, тоосжилтоос бохирдол үүсгэх, хүнд даацын машин механизмууд олон салаа зам гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээх.</p> <p>Шатах тослох материал, барилгын материалын хог хаягдал, шатахуун асгарах зэрэг болзошгүй осол аваараас үүдэн хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах</p>	<p>Уурхайн орчны замыг стандартын дагуу тавих, тэмдэгжүүлэх ажил хийх, олон салаа зам гаргахаас сэргийлэх</p>	<p>Үйл ажиллагааны турш</p>	-		-		110.0	<p>MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга</p>
	<p>ШТМ-ыг стандартын шаардлага хангасан саванд хадгалах хадгалалтанд хяналт тавих</p>	<p>Үйл ажиллагааны турш</p>	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
	<p>Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх болон олон салаа зам гаргахгүй байх талаар жолооч операторуудад сургалт явуулах</p>	<p>Үйл ажиллагааны турш</p>	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
	<p>Хөрсний овоолго болон шимт хөрсний овоолгыг төлөвлөгөөний дагуу цэгцтэй хураах</p>	<p>Үйл ажиллагааны турш</p>	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
	<p>Эвдэрсэн газрыг тэгшлэх, нөхөн сэргээлт хийхэд бэлэн болгох</p>	<p>Үйл ажиллагааны турш</p>	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
<p>Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр тоосжилт үүсэх, сул шороо бүхий газруудаас тоос босох</p>	<p>Төслийн талбай дахь сул шороо бүхий газруудыг ургамалжуулах, мод бут тарих</p>	<p>Төслийн талбайд</p>	-		-	Нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тусгав	+	<p>MNS 5914:2008 “Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага MNS</p>
<p>Газрын төлөв, хөрс, ургамлын өөрчлөлт</p>	<p>Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг 5 жил тутам хийлгэх</p>		-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
3	Усны нөөц, усны чанарт							

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

	Гүний усыг ашигласнаар усны нөөц хомсдох, усны бохирдол, шатах тослох материалыг алдсанаар газрын доорх ус бохирдох, газар доорх устай холбогдон ургадаг ургамалжилтанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.	Ахуйн бохир усыг цэвэршүүлэн ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглах,	Төсөл хэрэгжих талбайд	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
		Технологийн болон ахуйн усны хэрэглээг тооцох хэмнэлттэй зарцуулах техник технологи ашиглах	Төсөл хэрэгжих талбайд	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	Усны тухай хууль MNS 4288:1995 /ЗГ-ын 2013 оны 326 дүгээр тогтоолын хавсралт -Ус ашигласаны төлбөрийн хувь хэмжээ/
		Ус ашиглалтын гэрээ байгуулах, ус ашигласны төлбөр төлөх	Төслийн явцад	-		-	Ү.а-ны зардлаар	+	
		Ахуйн гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл худалдаж авах (галын хор, гал унтраагч, ус цацагч гэх мэт)	Галын аюулгүй ажиллагааны хүрээнд	-		-	Осол эрсдэлийн менежментийн зардалд	+	
		Ажилчдын гал тогоо, амрах байр, хог хаягдлын цэг, 00-ийн ариутгал халдваргүйжүүлэлт	Ажилчдын байрны хүрээнд	-		-	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд	Сард 1 удаа	
4	Амьтны аймаг, ургамлан нөмрөг								
	Хөрс ургамлан нөмрөг доройтох	Бүх барилгуудыг явган хүний замаар холбож нийтийн үйлчилгээний зам талбайг бетоноор хучиж, орчны хөрс ургамлыг хамгаалах	Уурхайн хүрээнд	-		-	200.0	+	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он Хаягдлын цэгийн стандарт MNS 5906:2015

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

	Авто машины зогсоол, засварын цех	Авто зогсоол , гаднах талбайд анхааруулах самбар болон таних тэмдэг байршуулах, засварын хэсгийг хайргаар хучих	Авто зогсоолын хүрээнд	-		-	240.0	+	
	Хог хаягдлыг ангилан ялгах хогын сав байршуулах	Хог хаягдалыг ил задгай хаяж хүнд ойромсог амьдардаг, хог хаягдлын индикатор амьтад үржих, хордох нөхцөл бүрдүүлэхгүй байх	Уурхайн хог хаягдлын хүрээнд	-		-	Хог хаягдлын менежментийн зардалд	+	Хог хаягдлын тухай хууль 2017 он
5	Дуу чимээ								
	Нутгийн иргэдийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулах	Олборлолтын ажлыг өдрийн цагаар гүйцэтгэх		-		-	-	+	
		Дуу шуугианы хэмжилт (2 цэгт дууны түвшин хэмжигч NL-04 багажаар) хийж, дуу, шуугиан бүхий машин механизмийн ашиглалтыг оновчтой төлөвлөх, үр ашиггүй ашиглалтыг багасгах	Уурхайн үйл ажиллагааны явцад	-		-	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд	Улиралд нэг удаа дууны түвшин хэмжигч NL-04 багажаар хэмжилтыг хийнэ	MNS ISO 226:2003 дуу чимээ – хэвийн норм-түвшний хэмжээ
	Нийт						1150.0 мян.төг		

4.3 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Тухайн төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад төслийн талбай орчмын газрын хэвлий, газрын гадарга, хөрс, гадаргын усан сүлжээ, ургамлан нөмрөгт үүсэх эвдрэлийг техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ авч, нөхөн сэргээх ажлын хэмжээ, холбогдох зардлыг төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан журам, аргачлал, стандарт шаардлагын дагуу нарийвчлан тооцож, тусгада

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Иймээс, нь “Монголламбер” ХХК-ийн “Илжигтэйн доод хэсэг”-ийн алтны шороон ордыг ил уурхайн аргаар ашиглан баяжуулах төслийг 2 жилийн хугацаатай явагдах бөгөөд нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөг 2024 оноос эхлэн жил бүр хэрэгжүүлнэ.

Хүснэгт №. 10 Техникийн нөхөн сэргээлт

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа (он), давтамж	Баримтлах эрхзүйнбаримт бичиг, стандарт аргачлал
							2024	
1	ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ							
	Нөхөн сэргээлтийн ажлын техникийн үе шатанд орд газрыг ашиглаж дууссаны дараа болон ашиглалтын явцад уурхайн чөлөөлөгдсөн орон зайг цаашид аж ахуйн үйл ажиллагаанд үргэлжлүүлэн ашиглах зорилгоор нөхөн сэргээхэд техникийн нөхөн сэргээлтийн гол зорилт юм.	Ил уурхай, хаягдлын овоолго түрэх	Үйл ажиллагааны дуусмагц	1	Өөрийн техникийг ашиглан гүйцэтгэнэ.	Үйл ажиллагааны зардалд	2024 оны 3 сараас	“Байгаль орчныг хамгаалах тухай”
		Шимт хөрсний овоолго түрэх, хучих	Үйл ажиллагааны дуусмагц	1	Өөрийн техникийг ашиглан гүйцэтгэнэ.	Үйл ажиллагааны зардалд	2024 оны 3 сараас	“Ашигт малтмалын тухай”,
		Зам талбайг тэгшлэх, ил уурхайн нөхөн дүүргэлт ба дотоод овоолго	Үйл ажиллагааны дуусмагц	1	-	1.000.0	2024 оны 3 сараас	“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай”
	Нийт дүн мян.төг				1.000.0			

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт №. 11 Биологийн нөхөн сэргээлт

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал
							2024	
2								
	Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил дууссаны дараагаар биологийн нөхөн сэргээлтийн ажил эхлүүлэх	Хөрсийг сийрэгжүүлж бордох	Үйл ажиллагааны эхэлмэгц	1	-	500,0	2024 оны 5-7 сар	“Байгаль орчныг хамгаалах тухай”
		Тарих ургамлыг сонгох	Үйл ажиллагааны эхэлмэгц	1	-	250,0	2024 оны 5-7 сар	“Ашигт малтмалын тухай”,
		Тариалалт хийх хугацаа, усалгаа арчилгаа	Үйл ажиллагааны эхэлмэгц	1	-	250,0	2024 оны 5-7 сар	“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай”
	1			-	MNS5915:2008MNS5916:2008 MNS5917:2008			
	Нийт дүн мян.төг					1.000.0		

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

4.4 Биологийн олон янзын байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэрэгжүүлэх давтамж	Хэрэгжүүлэх хугацаа (он), сая.төг	Нийт зардал /сая.төг/	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал
					2024		
1	ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ						
	Зохион байгуулалтгүй аялал жуулчлал, зүй бус ашиглалтаас Байгалийн үзэсгэлэнт газруудын орчин хог хаягдлаар бохирдож, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр олон салаа зам гарч, байгалийн унаган төрх алдагдаж байна.	Шаардлагатай газруудад байгаль орчинд ээлтэй эко ариун цэврийн байгууламж барих	Үйл ажиллагааны эхэнд	Судалгаа хийх, Санхүүжүүлэх	-	ҮА-ний зардалд (ДХ ажлын зардал)	MNS 5914:2015, MNS 4597:2013
		Гол замын маршрутуудыг тэмдэгжүүлэх	Үйл ажиллагааны эхэнд		-	ҮА-ний зардалд (ДХ ажлын зардал)	
			Үйл ажиллагааны эхэнд		-	ҮА-ний зардалд (ДХ ажлын зардал)	
	Идээшил нутгийн давхцал, амьтдын тоо толгой цөөрөх, дайжих эрсдэлтэй байна.	Мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө, дүгнэлтийг үндэслэн зэрлэг амьтдыг хамгаалах биотехникийн арга хэмжээ төлөвлөж хэрэгжүүлэх	Үйл ажиллагааны эхэнд		-	ҮА-ний зардалд (ДХ ажлын зардал)	
	Нийт дүн, мян.төг				8,80 мян.төг		

4.5 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

Төслийн талбайд байгаа 1 айлын хаваржааг нүүлгэнэ шилжүүлж 250.0 мян.төгрөгийн нөхөн олговор олгоно. /Удирдлага зохион байгуулах зардалд малчдад туслах зардлыг тусгасан байна./

4.6 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Тус төслийн талбайд одоогоор түүх, соёлын дурсгалт зүйл илрээгүй байна. Тус төслийн үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн олдвор, түүх соёлын дурсгалт зүйлс илэрвэл үйл ажиллагаагаа түр зогсоож энэ тухай сум, дүүргийн засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэх ба цаашид Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль” болон бусад холбогдох хууль тогтоомжыг мөрдөн ажиллах шаардлагатай.

“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.7 Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Энэхүү төлөвлөгөөнд батлагдсан аргачлалын дагуу хийсэн байгалийн аюул, гамшгийн үнэлгээгээр тогтоогдсон учирч болзошгүй байгалийн гамшиг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, шаардагдах зардал, баримтлах стандартыг тусгалаа.

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал (мян/төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Цаг агаарын үзэгдэл, ажилчдын хариуцлагагүй байдлаас шалтгаалан осол гарах	Цаг агаарын мэдээг байнга авч үйл ажиллагаатайгаа холбон ажиллах, болзошгүй ослоос урьдчилан сэргийлэх гарын авлагатай болох	Төсөл хэрэгжүүлэгчийн удирдах ажилтан албан хаагчдад үүрэг даалгавар өгөх	-	Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээнд тусгагдсан		2024 онд	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
	Ажилтан албан хаагчдад сургалт зохион байгуулах, аюулгүй ажиллагааны талаарх мэдээллийг өгч байх, самбартай байх	Төслийн бүхий л үед хэрэгжүүлэх ХХАА-ны гарын авлагатай болох	-	Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээнд тусгагдсан		2024 онд	
	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах багаж хэрэгсэл холбооны хэрэгсэлтэй болох	Ус, элс, шороо, хүрз цэвэрлэгээний бодис, холбооны хэрэгсэл гэх мэт	2	200.0	400.0	2024 онд	
	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах мөнгөн хуримтлал бүрдүүлэх		-			2024 онд	
Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах, Машин техникийн үйлчилгээ засварыг тусгай бэлтгэсэн талбайд явуулж хэвших		-				

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул үүсэх, байгалийн гамшиг	Галын болон байгалийн аюул гамшигаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар сургалт, зохион байгуулах	12	20.0*12=240.0	2024 онд	
	Аваар ослын үед авран хамгаалах төлөвлөгөөтэй байх	-			
	Байгаль орчныг хамгаалах талаар сургалтыг жилд нэг удаа зохион байгуулах, холбогдох сумын байгаль орчны алба, байгаль хамгаалагч нартай харилцан холбоотой ажиллах	-			
Эрүүл мэнд	Ажилчдыг жилд 2 удаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	2	220.0	2024 онд	
Нийт зардал (мян.төг)			860.0		

4.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хэрэгжүүлж буй менежмент: Төсөл хэрэгжүүлэгч нь үүсч буй хог хаягдлыг байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг байж болох хамгийн бага хэмжээнд байлгах зорилготойгоор ажилладаг бөгөөд тухайн орчныхоо газрын хөрсийг бохирдуулахгүйн тулд хог хаягдлын түр цэгт ангилан ялгаж хуримтлуулах талаар зохих мэдлэгийг ажиллагсаддаа эзэмшүүлж, зааварчилгаа өгдөг байна. Энэ ангилан хаясан хатуу хог хаягдлыг Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сумын Засаг даргын дэргэдэх нийтийн үйлчилгээний төвтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр зайлуулна.

Цаашид хэрэгжүүлэх менежментийн төлөвлөгөө

- Уурхай болон оффист дахин ашиглагдах болон дахин боловсруулагдах хог хаягдлын үр дүнтэй зохицуулалт хийхдээ хог хаягдлыг ангилан цуглуулах зориулалтын сав байрлуулж цуглуулан авах
- Хогийн савны хэмжээг хог хаягдлын үүсэх байдалтай уялдуулан хийх нь зүйтэй бөгөөд ажлын байрнаас үүсэх хог хаягдлын бүрдлээс хамаарч оффис болон бусад газруудад тавих хогийн савнуудыг өөр өөр байлгана.
- Үүсч буй бүх төрлийн хог хаягдлын зохицуулалт нь Монгол Улсын байгаль орчны хуулиуд ба стандартад нийцэх болно.

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Төсөл хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт, стандарт
							2024 он	

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хог хаягдлын цэгийг MNS 5906:2015 стандартад нийцүүлэн ашиглалтанд оруулах	Хатуу хог хаягдлын түр цэгийн хөрсийг бетондож, битүүмжлэл сайтай 3 тасалгаатай хатуу хаягдлын цэгийн стандартын шаардлагад нийцүүлэн хөрснөөс тусгаарласан битүүмжлэл сайтай галд тэсвэртэй материалаар доторлох	Хог хаягдлын цэгт				100.00	+	Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага MNS 5344:2011
Ахуйн хатуу хог хаягдлаар газрын гадарга бохирдох;	Ахуйн хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хаягдалын цэгийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн битүүмжлэл сайтай хийх, хаягдлыг богино хугацаанд нутаг дэвсгэрээс зөвшөөрөгдсөн цэг рүү зайлуулах.	Төслийн талбайн бүх барилга байгууламжу удад				250.00	+	Хог хаягдлын тухай хууль
Ахуйн хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх харьяа нийтийн үйлчилгээний албатай хог хаягдлын гэрээ хийх	Ахуйн хатуу, шингэн хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, ажилчидын бие засах газар болон бохир ус хуримтлуулах цэгийг холбогдох хууль, стандартын шаардлагад нийцүүлэн хүрээлэн буй орчныг бохирдуулахгүй байхаар гүйцэтгэх	Ахуйн хаягдлын хүрээнд				52.00	+	Усны тухай хууль, 2012 он Гүний усыг бохирдолоос хамгаалах ерөнхий

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

4.7 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байгаль орчны бүрэлдэхүүнд үзүүлэх нөлөөлөл	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хугацаа ба давтамж 2024 он	Давта мжийн тоо	Нэгжийн зардал (мян.төг)	Нийт зардал (мян.төг)	Баримтлах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
Агаарын чанар								
1	Агаарын бохирдлын шинжилгээ хийлгэж байх	1. Төслийн үйл ажиллагааны үед агаарын чанарын дээжлэлт хийх 2. Төслийн үйл ажиллагааны үед ашиглах тээврийн хэрэгслийг жил бүр үзлэгт хамруулж, агаарын бохирдолын төлбөрийг төлөх, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг цаг тухайд нь хийх.	Төсөл хэрэгжих талбайд хяналтын 2 цэг сонгох зонхилох салхины доод ба дээд талд	Улирал тутамд	Жилд 4 удаа	20.0	Багажийн түрээсийн зардал: 1 багаж 20.0 х жилд 4 удаа* 1 жил НИЙТ 80.0	MNS 4585:2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага, MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга MNS 0017-2-5-11:1988 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох фотоколориметрийн арга, MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын зөвшөөрөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга
2	Агаарын тоосны шинжилгээг	Уурхайн үйл ажиллагаанаас орчинд тоосжилт үүсэх, тархах	Овоолгын цэгт	Жилд 2 удаа	2	40.0	Шинжилгээн ий зардал:	

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

	мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх						1 удаагийнх 40.0 х өдөрт 2 удаа х 1 цэг х жилд 2 удаа *1 жил НИЙТ 160.0	MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшиний хэмжээ
3	Дуу шуугиан, чичиргээ:	Машин механизмын ажиллагаа, хөдөлгөөнөөр шуугиан үүсэх	Хүнд даацын машины тээврийн зам, тоног төхөөрөмжийн орчим 2 цэгт	Улирал тутамд	Жилд 4 удаа	20.0	Багажийн түрээсийн зардал: 1 багаж 20.0 х жилд 4 удаа* 1 жил НИЙТ 80.0	
Хөрсний бохирдол								
1	Хөрсний морфологи бичиглэл, рН, цахилгаан дамжуулалт, давс %, ялзмагийн агууламж %, шим тэжээлийн элемент, хөрсний механик бүрэлдэхүүн, нүүрс устөрөгчийн нэгдлүүд	Хөрс элэгдэл эвдрэлд орох, үржил шимээ алдах, гадаргын унаган хэлбэр өөрчлөгдөх	Төслийн талбайд 2 цэг сонгох /Уурхайн кемп орчим, уурхайн ухаш/	Хагас жил тутамд	Жилд 2 удаа	15.0	2 цэгт х 2 дээж х жилд 2 удаа х 1 жил /15.0/ НИЙТ 120,0 /Хөрсний химийн шинжилгээ 1 дээж -15.0 төг,	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга, MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга, MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох Мачигины арга MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох. Дөлний болон цахилгаан дулааны атомын шингээлтийн спектрометрийн арга

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

	Хүнд металлын агууламж	Түлш, тосолгооны материал болон химийн бодис, хог хаягдлаар хөрс бохирдох	2 цэгт /Засварын цех, ШТС/	Хагас жил тутамд	Жилд 2 удаа	20.0	2 цэгт х 2 дээж х жилд 2 удаа х 1 жил х 20,0 Нийт 160,0 хүнд металлын шинжилгээ 1 дээж- 20.0 төг/	MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга MNS 5850:2008 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
Усны хяналт шинжилгээ								
2	Усны чанар рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), усны ерөнхий болон хүнд металлын шинжилгээ	Төслийн талбай орчим	Унд ахуйн усыг хангаж буй уснаас	2024 он	Жилд 2 удаа	40.0	40.0*2 удаа х 1жил НИЙТ 80.0	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS (ISO) 5667-14:2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт MNS 0900 : 2005 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
3	Усны түвшин усны ундарга нөөц	Ус ашиглалтаас, зарцуулалтаас газар доорх усны горим өөрчлөгдөх	Гүний худгийн ус, Гол	2024 он				
ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АЖЛЫН 2024 ОНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН							760.0	

4.8 Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ

“Монголламбер” ХХК нь байгаль орчны хуулийн өөрчлөлттэй холбоотойгоор компанийхаа дотоод дүрэм, журамд өөрчлөлт оруулах, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Мэргэжлийн хяналтын газар зэрэг газруудаар уурхай дээрээ хяналт тавиулж, ажилчдынхаа дунд галын аюулгүй ажиллагаа, химийн бодистой аюулгүй ажиллах, хөдөлмөр хамгааллын сургалтуудыг зохион байгуулах, осол эрсдэлээс хамгаалах ажлыг зохион байгуулдаг байна.

Мөн машин тоног төхөөрөмж дээр ажиллах аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг байрлуулж, цехийн мастерууд ажилд гарахын өмнө ажиллагсдад аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг өгч ажиллуулж байна.

Цаашид хэрэгжүүлэх менежментийн төлөвлөгөө

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт №. 16 БОМТ-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх арга

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Зардал мян.төг	Хугацаа 2024 он
1	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх шинэчлэн засварлах	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		2024 он
2	Технологийн заавар картыг батлуулж Аймгийн ГХБХБГ-т хуулбарлан хүргүүлэх, Улиралд бүр жилийн тайлан мэдээгээ цаг хугацаанд нь хүргүүлэх	Уурхайн хэмжээнд	Удирдлагын түвшинд		2024 он
3	Байгаль орчныг хамгаалах, осол аваарь , гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар жилд 2 удаа сургалт, судалгааний ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулах	Уурхайн хэмжээнд	Осол эрсдэлийн менежментийн зардалд		2024 он
4	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ-т хүргэн өгч байх	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		Жил бүрийн 12 сард

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

5	Байгаль хамгаалахад сум багийн холбогдох ажилтнуудын оролцоог идэвхижүүлэх, уулзалт зөвлөгөөг жил бүр зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОМТ-нд тусгах	Уурхайн хэмжээнд	Удирдлагын түвшинд		2024 он
6	Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн нөхцөл сайжруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод төлөвлөлтөөр		2024 он
7	Бүх ажиллагсадыг жилд 1 удаа нарийн мэргэжлийн эмч нарт хамруулж байх	Уурхайн хэмжээнд	-	250.00	2024 он
8	Хөдөлмөр хамгаалал эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах сургалт зохион байгуулах, галын аюулгүй ажиллагааны талаар дүүргийн ГТТХХэлтэстэй хамтран галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх үзүүлэх сургууль хийх	Уурхайн хэмжээнд	Ослын сургалттай хамтран хэрэгжүүлэх		3-р улирал
9	ХАБЭА дүрмийн дагуу үзлэг, шалгалтыг тогтмолжуулж илэрсэн зөрчлийг тухай бүр арилгах ажлыг зохион байгуулах	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		Улирал бүр
10	Ажилчдыг шаардлагатай хувцас, тусгай хамгаалах, амны хаалт, малгай зэргээр хангах	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		Жил бүр
11	Яаралтай анхны тусламжид шаардлагатай эм тариа, багаж хэрэгсэлд зарцуулах зардал	Уурхайн хэмжээнд	50.0	100.0	Жилд 2 удаа
	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10 ¹ зүйлийн дагуу байгаль орчны аудитыг хийлгэх	Тохиролцсоноор			2 жил тутамд
Удирдлага, зохион байгуулалтын чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нийт зардал				980.0 мян.төг	

**“ИЛЖИГТЭЙН ДООД ХЭСЭГ”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАН, БАЯЖУУЛАХ
ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

“Монголламбер” ХХК нь жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлан хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллагад тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг хагас жил тутамд хүргүүлнэ. Мөн төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэрийн дүүргийн иргэдийн хуралд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар танилцуулгыг хагас жил тутамд хийж байх шаардлагатай болно.

Хүснэгт №. 17 БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх оршин суугчид, оролцогч талууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн тайланг төсөл хэрэгжиж буй Хэнтий аймгийн Цэнхэрмандал сумын нутгийн оршин суугч болон засаг захиргааны байгууллагад танилцуулж хэлэлцүүлнэ	Уулзалт, санал асуулга	БОМТ болон Хяналт, шинжилгээний гүйцэтгэлийг тайлагнах	2024 оны 11-р сар	250.0	БО-ны мэргэжилтэн, уурхайн дарга	Сумын иргэдийн нийтийн хурлын танхим, төсөл хэрэгжүүлж буй газар
БОАЖЯ-ны ХБОБНГ-т	-	Тайланг хүлээн авсан актыг хүргүүлэх	Ажлын 5 хоногт багтаан хүргүүлнэ			
Нийт				250.0 мян.төг		